

Egy klinika emléke

Mint aki örvénybe nézett, és az örvény — Nietzsche szavával — vissza-nézett rá: így olvastam nemrégiben Magyar Imre kis Korányi-monográfiáját. Az egykori tanítvány meghatódott könyvét, aki ma ugyanannak a klinikai épületnek professzora, ahol néhány évtizede maga Korányi Sándor tanított.

És már az első oldalak után, feltarthatatlanul átléptem a múltba az emlékek, mint felvert madárraj, izgatott szárnycsapással, sűrű csapatban rebentek a magasba, fölöttem repdestek, elborítottak.

Harmadéves medikus voltam, az indexembe Korányi Sándor nevét irtam be, majd elfogódva ültem be az emeletes, hatalmas tanterembe, nem is merészkedtem előre, a hátsó padok valamelyikéből, a magasból figyeltem a jelenséget — a professzort.

Akkor már megjelent néhány novellám. Az Est-lapok szerkesztőségében, Mikes Lajos szobájában, megismertem Móricz Zsigmondot, Tóth Árpádot, beszélhettem Babits Mihállyal, Tersánszkyval, hangversenyeken láttam a zongorázó Bartók Bélát, a Nemzeti Színházban tapsoltam Pethes Imrének, Rippl-Rónai kiállítását is láttam a Nemzeti Szalonban, s a megnyitás napján őt magát is — nagyon fiatal voltam, huszonegy éves, vidékről, nagyon távolról kerültem Pestre, telhetetlen és mohó voltam, ismerni akartam a várost, eltelni a fényével, az embereivel, tudtam, kiket akarok megismerni — közéjük tartozott Korányi Sándor is.

Két évig kellett várnom, míg a hallgatója lehettem. Ültem a padban, a „hegyen”, láttam-hallgattam őt, s már azon az első órán a híve voltam, a nagyok, a legnagyobbak közé soroltam őt.

Pedig mogorva volt. Lehajtotta a fejét, úgy beszélt. A hangja száraz, fátyolos volt. Hiányzott belőle az az előadói gyengédség, hogy belekaroljon a hallgatóiba, s lépésről lépésre vezesse őket, egyre beljebb, a megismerés és a tudás belső helyiségeibe. Ő a legmagasabb szinten kezdte, akkor legalábbis úgy éreztem. Az erőfeszítést kívánta, a teljes jelenlétet. Nem volt hódító jelenség. Zömök volt, s már fáradtnak látszott.

És mégis... Nem hiszem, hogy bárki kivonhatta volna magát hatása alól. Sugárzott belőle a tudás, a tisztesség, a kemény erkölcs, a meg nem alkuvás. Fel tudta keltetni a vágyat, hogy a legmagasabbra törjünk. Hogy érdemes fáradni, hogy nagy érzés előbbre jutni.

Megírtam már magamról, hadd irjam le ismét: az ő klinikáján lettem igazán író. Itt tanultam meg a valóság tiszteletét. A megfigyelés fegyelmét. A Rendet. A Pontosságot. Az élet alaprajzait. Azt, hogy fogyatékos tudásunk köreit egyre tágítani kell. Hogy kortársként kell élnünk korunkban, s nem szabad elmaradnunk semmitől, ami munkánkban segíthet minket. Azt, hogy minden mondatunknak legyen tartalma — csak így érdemes.

Az írás már régen elszakított klinikájától, személyétől, de évek múlva is — ha terveztem valamit, vagy ha egy-egy frissen elkészült munkámat ellenőriztem, még mindig az ő mértékegységeit használtam.

Életművének lényege — mindenben — a pontos diagnózis volt, a felismerés és az elkülönítés. Erre törekedtem — és törekszem ma is — írásaiban. Nehéz volt őt halottnak tudnom.

A halottak lassan távolodnak tőlünk.

És ahogy egyre beljebb jutottam Magyar Imre kis könyvében, szinte hangosan ismételtettem magamnak: igen... így volt... ez is így volt... pontosan ilyen volt...

Milyen gazdag könyv ez az emlékeket felverő könyv.

Korányi Sándor fiatal éveivel felidézi a századvégi európai orvostudomány nagy panorámáját. A műhelyeket. Klinikák, kórházak, laboratóriumok izgal-

mas, új kísérleteit. Nagy egyéniségeket. S mindezt a fiatal Korányi közvetlen hangú leveleivel színezve.

Milyen szerencsés a hang, a mód, ahogyan megismerteti Korányi Sándor életművét. Az alakulást, az új és új állomásokat. Milyen jellemző mondatát idézi: „Régen nem próbáltam azt az örömet, hogy az ember egész nap egy dologra gondoljon — és nagyon élveztem.”

De a legszebb, átforrósodó fejezet: Korányinak, az embernek bemutatása. Milyen meglepő részletek, mennyi finom megfigyelés ezekben a részletekben. A kopogtatása! A logikája! A fejbólintásai! Napjainak belső rendje! A nyarai! Az előadásai! A szorongató halála.

Magyar Imre életre keltette az elmúltakat: egy nagy klinikát, egy nagy orvost, s mindazt, ami ezt a teljes embert körülvette — és már magam is halom olvasás közben a régi évek szivhangjait.

Igen... igen...

Már kora reggel, fél nyolckor, nyolckor kezdődött a munka az osztályokon, a laboratóriumokban, az állatműtőben, a járóbeteg-rendelésen — a fiataloknak igyekezniük kellett, hiszen pontosan kilencre el kellett készülni a kórlapokkal, a fejtáblákkal — kilenckor tartották a tanársegédek első vizitjuket.

Igen...

És tíz órakor, egy perccel sem előbb vagy később, megállt a klinika előtt a professzor jól ismert Chryslerje, a lépcsőn feltűnt ő, a „báró”, a professzorunk, sötét utcai ruhában, mindig sötétszürkében — a medikusok már az előadóteremben várták, ő legfeljebb egy-két percet időzött szobájában, utána megindult, hogy megtartsa aznapi előadását, melyre előző este gondosan készült.

Egy óráig beszélt, időnként belepillantott apró papírdarabokra írt jegyzeteibe, majd az előadás után félórás betegbemutatás következett.

Amikor én hallgattam őt, a terem mindig zsúfolt volt. Nemcsak medikusok szorongtak a padokban, elől, oldalt a klinika orvosai is, gyakornokok, tanársegédek, az adjunktusa, sőt feltűntek más klinikák, távoli kórházak orvosai is.

Gyenge, fátyolozott, rekedt volt a hangja. És előadása közben egyre fakóbb lett, mondatait egyre többször szakította ketté egy-egy köhögési roham. De ahogy múlt az idő, egyre jobban lenyűgözött a logikája, az egymásba illeszkedő részletek szoros összefogódzása, a kristálytisztá szerkezettel kibontakozó téma, a táguló körök, az egyediség észrevétlen átváltozása általánossá, a pontos végkövetkeztetés, az elmélet és a gyakorlat összhangja, s legvégül a lezárás oldottsága — hogy semmi sincs befejezve, keresztutakon állunk, nem választhatjuk csak az egyiket, mindent és minden irányban végig kell járnunk, ne tegyünk könnyelműen pontot valaminek a végére, mindig van folytatás...

Igy volt... igen...

A másfél óra után a professzor visszavonult szobájába, adjunktusa követte. A klinika konyhájáról hozták a tízórait, ezt mindig adjunktusával, a klinika második emberével költötte el. Szigorú szertartással: kettesben. Más nem lehetett jelen.

És következett a nagyvizit, a nagy, orvosi szivittel. Alig-alig hangzott el szó ezeken a viziteken, de ezek útbaigazító, néha csak később megvilágosodó szavak voltak.

És a nagyvizit után egyszerre méhkas lett a klinika. Orvosok siettek a széles lépcsőkön, apácák suhogtak a folyosókon. A professzor szigorlatoztatott, vagy tanársegédei témareferálását, cikkbeszámolóit hallgatta.

Majd szinte észrevétlenül távozott. Űr támadt utána.

De a laboratóriumokban, a könyvtárban sokszor éjjelig is égett a villany — ezen a klinikán csak megfeszített munkával maradhatott, aki ott akart maradni.

„A klinika menedék volt — emlékezik Magyar Imre a régi évekre. — Menedék, csodálatos oázis, melyben éjszakánként ugyan kísérleti kutyák ugattak, a betegek álma mégis csendes volt és zavartalan.”

Mire emlékszem még?

Hogy híve volt a legfrissebb kémiai-fizikai kutatásoknak, bevonta őket az orvoslás tudományába — de konzervatív elhatározottsággal mindvégig egyszerű sztetoszkóppal hallgatta betegeit, amikor pedig már a fonendoszkóp volt a divat.

Hogy szemérmes és zárkózott volt.

Hogy egyenes volt, és mindig igazat mondott.

Hogy figyelmes és nagyon udvarias volt. A medikusokkal a legudvariasabb.

Hogy soha nem hagyta, hogy elragadja valamilyen indulat.

És mi volt még? A rosszállás és bosszúság kifejezésére volt egy különös szava — ha egy-egy ostobaság, valamilyen mulasztás mentegetése, szigorlatokon a nagyon rossz felelet mégis kibillentette egyensúlyából, legyintett és csak ennyit mondott: „Macskát!” Kissé emelt hangon mondta.

Azt már csak hallottam, klinikájától távol élve, hogy utolsó előadásait betegen, karosszékekben ülve, nehéz lélegzéssel küzdve, hosszú-gyakori köhögésekkel megszakítva mondta el — de elmondta, s mindig pontosan tízkor kezdte őket.

Róla írni, tanítványi hálával, hűségemet nyíltan kimondani — már-már szeméremszértés lett volna.

Mégis megkíséreltem a lehetetlent.

Az édesapjáról, Korányi Frigyesről, erről a stendhali alkatú és akaratú orvoselődről írtam 1930-ban nagyobb cikket a *Nyugatba*, s róla, Korányi Frigyesről, mondtam el mindent, amit a fiáról, Korányi Sándorról végül mégsem tudtam magamba fojtani.

Ezt az írást — megható gyanútlanossággal — szívesen fogadta.

Még a búcsúzást is szigorú szépséggé és tudományá tudta emelni. Ostwald szavaival búcsúzott híveitől, az épülettől: „Tanítványaimban feleslegessé tettem önmagamat.”

